

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการเสริมความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ซึ่งได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สิทธิและความต้องการพื้นฐานของเด็ก

1. สภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับ เด็กและ เยาวชน
2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ตอนที่ 2 การเรียนรู้กฎหมาย เพื่อคุ้มครองตนเองของเด็ก

1. ความสำคัญของการเรียนรู้กฎหมาย
2. การจัดประเภทของกฎหมายเกี่ยวกับ เด็ก
3. แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกฎหมายในประเทศ
4. แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนกฎหมายในต่างประเทศ

ตอนที่ 3 ทฤษฎีของ Gagné

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิทธิและความต้องการพื้นฐานของเด็ก

1. สภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับ เด็กและ เยาวชน

เด็กและ เยาวชน เป็นประชากรที่มีคุณค่าของสังคม และอาจกล่าวได้ว่า เป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศไทย ทั้งนี้ เพราะ เด็กและ เยาวชน อยู่ในวัยและสภาพธรรมชาติที่มีศักยภาพ มีพลังและมีความคิด จิตใจ มีความพร้อมที่จะอุทิศตนเองและ เป็นกำลังสำคัญในการจะ เปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าเสียดายว่า เด็กและ เยาวชน ซึ่งเป็นความหวังของสังคมไทยยังต้อง เผชิญกับปัญหาหลายรูปแบบในปริมาณที่แตกต่างกัน ตามสภาพความเสื่อมโทรมของสภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทำให้ เด็กและ เยาวชนที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบากในลักษณะต่าง ๆ ไม่สามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ เท่าที่ควร

สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2533) ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ เด็กและ เยาวชนที่ประสบปัญหาและต้องการความช่วยเหลือ ไว้หลายประการ ได้แก่

1) เด็กถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ เด็กถูกทารุณ แรงงานเด็ก และ เด็กถูกข่มขืน ซึ่งมีสภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานดังนี้

1.1) เด็กถูกทารุณ พบว่ามีการทารุณทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางเพศและทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูอย่างเพียงพอ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มี การรวบรวมสถิติตัวเลข เกี่ยวกับเด็กกลุ่มนี้อย่างจริงจัง จึงไม่สามารถทราบจำนวนที่แท้จริง แต่จะพบ เป็นข่าวอยู่เนือง ๆ ว่ามีเด็กจำนวนมากถูกทารุณในรูปแบบการทุบตี

ทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถูกใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม รวมทั้ง การหลอกลวงไปประทุษร้ายทางเพศและถูกข่มขืน ซึ่งการกระทำนี้มีทั้งจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู นายจ้าง หรือญาติพี่น้องของเด็กเอง

1.2) แรงงานเด็ก จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและ เยาวชน พ.ศ. 2531ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่ามีเด็กอายุ 11-14 ปี ที่อยู่ในกำลังแรงงานประมาณ 9.1 แสนคน มีงานทำประมาณ 7.8 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 86.2 และจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2534 พบว่า มีกำลังแรงงานวัย 13-14 ปี 8.7 แสนคน มีงานทำ 8.5 แสนคนคิดเป็นร้อยละ 97.7 และจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2536 พบว่ามีเด็ก ในวัย 13 -19 ปี ที่เป็นกำลังแรงงานถึงกว่า 4.2 ล้านคน แบ่งเป็นเด็กในวัย 13 - 14 ปี 5.2 แสนคน และวัย 15 - 19 ปี 3.7 ล้านคน โดยส่วนใหญ่ อยู่ในภาคเกษตรกรรม และเป็นผู้ช่วยครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้างนอกจากนี้ อยู่ในภาคพาณิชย์กรรม บริการ อุตสาหกรรมและหัตถกรรม สภาพปัญหาที่เกิด กับเด็กเหล่านี้ได้แก่ การถูกใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม นายจ้างไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายคุ้มครองแรงงาน ทั้งในเรื่องชั่วโมงการทำงาน สวัสดิการต่าง ๆ รวมไปถึงการกักขังหน่วงเหนี่ยว และทารุณกรรมในการใช้งาน นอกจากนี้เด็ก ยังประสบปัญหาทางโภชนาการ คือ ได้รับอาหารน้อย ไม่เพียงพอต่อการเจริญ เติบโตทางร่างกายและทางสมอง ที่ทำงานไม่ถูกสุขลักษณะและปัญหาการประสบ อันตรายจากการทำงานจนถึงขั้นพิการ

1.3) เด็กถูกข่มขืน เป็นการกระทำซึ่งผู้ชายกระทำการอย่าง บังคับขู่ เชื้อหญิง เพื่อให้ทำตามความต้องการทางเพศของตนโดยหญิงไม่ยินยอม ซึ่ง ปราบกฏมีสถิติจากคดีอาญาทั่วประเทศในระหว่างปี 2521-2531 อยู่ในระหว่าง 2,500 -2,700 คดี อายุผู้ถูกข่มขืนอยู่ระหว่าง 2-80 ปี จากรายงานของ ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก พบว่าในช่วงปี 2530-2534 มีเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี ถูกข่มขืนและกระทำอนาจาร 222 คน จากจำนวนนี้ 30 คน เป็นเด็กที่ถูก

ฆ่าตายหลังการข่มขืน ซึ่ง สาทรี จิตตินันท์ (2527) ได้กล่าวเกี่ยวกับปัญหา เด็กถูกละเมิดทางเพศ ว่าปัญหาการล่วงเกินทางเพศต่อเด็ก เป็นปัญหา ที่พบบันทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยก็มิได้รับการยกเว้น เนื่องจากมีเด็กจำนวนหนึ่ง ถูกล่วงเกินทางเพศเช่นกัน ผู้กระทำส่วนมาก เป็นคนที่เด็กคุ้นเคย คนใน ครอบครัวของเด็กและคนแปลกหน้า เด็กส่วนมากยังโตไม่พอที่จะเข้าใจและ ไม่รู้จักการป้องกันตัว ทั้งยังไม่สามารถบรรยาย เหตุการณ์เพื่อขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ได้ ซึ่งกว่าที่ผู้ปกครองจะค้นพบปัญหา เด็กมักถูกล่วงเกินมากกว่า 1 ครั้งแล้ว ผลกระทบที่เกิดต่อเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศมีมากมายทั้งทางด้าน ร่างกายและจิตใจ

2) เด็กถูกปล่อยปละละเลย ถูกทอดทิ้ง ขาดการดูแลเอาใจใส่ เท่าที่ควร ขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาตามวัยได้แก่ เด็กถูกทอดทิ้ง เด็ก กำพร้า เด็กเร่ร่อน ฯลฯ

3) เด็กประพฤติตนไม่สมควรแก่วัยซึ่งมีการกระทำหรือความ ประพฤติที่ไม่ถูกต้อง เบี่ยงเบนจากหลักเกณฑ์ของสังคม ซึ่งอาจเนื่องมาจาก ตัวเด็กเอง สภาพปัญหาทางครอบครัว ตลอดจนสภาพแวดล้อม ได้แก่ เด็กกระทำความผิดกฎหมาย เด็กติดสารเสพติด เด็กมั่วสุมในสถาน เริงรมย์หรือ สถานบริการ เป็นต้น ซึ่งมีสภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานดังนี้

3.1) เด็กติดยาเสพติดและสารระเหย จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2535) โดยการประมาณ การทางสถิติ คาดว่ามีผู้ติดยาเสพติดประมาณ 350,000 คน สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในปี 2535 จำนวน 38,864 คน โดยร้อยละ 8.4 ของผู้ติดยา มีอายุต่ำกว่า 19 ปี ปัจจุบันการเสพยาเสพติดได้แพร่กระจายสู่ชนบท ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลเสียมากมาย ทั้งต่อตัวบุคคล สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรของประเทศ

3.2) เด็กมั่วสุมนในสถานเริงรมย์หรือสถานบริการ ตามกฎหมาย ผู้ที่จะเข้าสถานบริการ หรือสถานเริงรมย์ได้นั้นจะต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไป แต่ปรากฏว่า ผู้ใช้บริการในสถานคิสโก เทรคส่วนใหญ่อายุระหว่าง 12-17 ปี ซึ่งสถานบริการเหล่านี้เป็นแหล่งที่จะชักนำไปสู่การดื่มสุรา เสพยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศและก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม

จากสภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความสำคัญของเด็ก โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาเด็ก เพื่อให้เด็กมีความสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา คุณภาพและจริยธรรม เต็มโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ซึ่งการที่จะพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะดังกล่าวได้นั้นต้องกระทำควบคู่ไปกับการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเด็ก กลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถใช้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กได้ก็คือ กฎหมาย (ศูนย์เครือข่ายสิทธิเด็ก เอเชีย เนืท, ม.ป.ป.)

เนื่องจากกฎหมาย เป็นมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้น เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม เป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายได้กำหนดถึงสิทธิและหน้าที่และมีบทบาทเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของทุกคน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นกฎหมายจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็ก เพราะเด็กเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญของสังคมซึ่งถ้ามีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กอย่างเหมาะสม และมีการเผยแพร่ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองก็ย่อมเป็นผลดีต่อตัวเด็กเอง กล่าวคือ เด็กเกิดจะความรู้ และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนตลอดจนสิทธิที่พึงมีพึงได้ของตนเอง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2533) ได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคในการแก้ปัญหาแรงงานเด็กว่า สาเหตุหนึ่งที่เกิดปัญหาแรงงานเด็กนั้นสืบเนื่องมาจากตัวเด็กเอง กล่าวคือ เด็กอายุน้อยไม่มี

ความรู้หรือความรู้น้อย ไม่รู้กฎหมายคุ้มครองแรงงาน ไม่รู้สิทธิของตน ไม่รู้แหล่งช่วยเหลือ และไม่มีทางเลือกจึงต้องจำยอมต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าเด็กได้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ของตนที่มีตามกฎหมาย อย่างน้อยเด็กก็จะสามารถพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเองได้บ้างไม่มากก็น้อย ซึ่งการให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่เด็กให้เด็กได้ทราบถึงสิทธิของตนที่พึงมีพึงได้ตามกฎหมาย และหน่วยงานที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก เมื่อประสบปัญหานั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กในด้านต่าง ๆ ได้

2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 1989 (Convention on the Rights of the Child, 1989)

จากความสำคัญของเด็กและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับเด็กและเยาวชน องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนด เกณฑ์สากลหรือมาตรฐานระหว่างประเทศขึ้น เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ยึดถือ เคารพและปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาเด็ก การคุ้มครองและการส่งเสริมสิทธิเด็กไว้ในกฎหมาย คำประกาศ ข้อตกลงระหว่างประเทศ และอนุสัญญาต่าง ๆ มากมาย แต่ที่สำคัญได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งในปัจจุบันประเทศที่เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีจำนวน 149 ประเทศ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในจำนวนนี้ โดยได้เข้าเป็นสมาชิกเมื่อ พ.ศ. 2535 ดังนั้นสิทธิเด็กที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาจึงถือว่าเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศที่ประเทศไทยต้องเคารพ และส่งเสริมตลอดจนกำหนดมาตรการที่เหมาะสมทั้งทางกฎหมาย บริการและอื่น ๆ

ศูนย์เครือข่ายสิทธิเด็ก (ม.ป.ป.) ได้แบ่งสิทธิเด็กตามที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กบัญญัติไว้ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1) สิทธิในการดำรงชีวิต(Survival Rights)หรือสิทธิทั่ว ๆ ไป เช่น สิทธิในการมีชีวิตอยู่ สิทธิที่จะได้รับมาตรฐานทางสาธารณสุข สิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากการประกันสังคม สิทธิที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีพอ สิทธิในการมีชื่อและสัญชาติ เป็นต้น

2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง(Protection Rights) จากการถูกเอาเปรียบทางเพศ หรือถูกทำร้ายรังแกทางเพศ การถูกเอาเปรียบทางเศรษฐกิจหรือจากการทำงานใด ๆ ที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือการพัฒนาทางร่างกาย สมอง จิตใจ ศิลธรรม และสังคมของเด็ก ได้รับการคุ้มครองจากการถูกทรมานหรือการลงโทษ หรือถูกกระทำในลักษณะที่โหดร้าย เป็นต้น

3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา(Development Rights) เช่น สิทธิที่จะได้รับการศึกษา สิทธิที่จะได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

4) สิทธิในการมีส่วนร่วมต่าง ๆ (Participation Rights) เช่น สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีในทุก ๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก สิทธิที่จะมีเสรีภาพในทางความคิด เป็นต้น

นับตั้งแต่มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ประเทศไทยได้มีการดำเนินการตอบสนองต่ออนุสัญญาดังกล่าวโดย เฉพาะอย่างยิ่ง การปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญา เช่น ประกาศกระทรวงมหาดไทย เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานสำหรับเด็ก ปี 2515 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขในปี พ.ศ. 2533 เกี่ยวกับแรงงานเด็ก โดยเพิ่มอายุขั้นต่ำของลูกจ้างเด็กขึ้นจาก 12 ปี เป็น 13 ปี พร้อมทั้งปรับสภาพการทำงาน การจ้างงาน ชั่วโมงการทำงานและ

อัตราค่าจ้าง ซึ่งในอนาคตประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะขยายอายุแรงงานขั้นต่ำ เป็น 15 ปี เพื่อให้รับกับอายุการจบการศึกษาภาคบังคับที่จะขยายเพิ่มจาก 6 ปี เป็น 9 ปี เนื่องจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นเรื่องใหม่ ที่ต้องมีการเผยแพร่ให้ทุกฝ่ายทุกระดับได้ทราบ และการที่จะเผยแพร่ความรู้เรื่องอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้น จะต้องดำเนินการไปพร้อมกับการให้ความรู้ทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับ เด็กที่มีอยู่แล้วภายในประเทศ ซึ่งจะทำให้ทราบว่ากฎหมายเกี่ยวกับเด็ก เรื่องต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วภายในประเทศนั้นส่งเสริมสิทธิเด็กในอนุสัญญาตามข้อใด เช่น กฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็ก เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิเด็กในการได้รับความคุ้มครอง เป็นต้น (ศูนย์เครือข่ายสิทธิเด็ก เอเชีย เนืท, ม,ป.ป.)

ตอนที่ 2 การเรียนรู้กฎหมายเพื่อคุ้มครองตนเองของเด็ก

1. ความสำคัญของกฎหมาย

กฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นข้อบังคับหรือกติกาที่ทุกคนซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นสังคมต้องปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบและความสงบเรียบร้อยของสังคม ด้วยเหตุนี้ทุกประเทศจึงต้องมีกฎหมาย บุคคลก็ต้องยอมรับและปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดสังคมจึงตั้งมั่นอยู่ได้โดยสันติ สังคมใดไม่มีกฎหมาย สังคมนั้นก็ไม่อาจดำรงความเป็นสังคมอยู่ได้ ทั้งนี้เพราะกฎหมายเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเราและเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น การมีความรู้ด้านกฎหมายจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน จะช่วยเหลือทั้งด้านประชาชนเองและในขณะเดียวกันจะสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับประชาชน และระหว่างประชาชนกับฝ่ายข้าราชการอันจะทำให้สังคมมีสันติสุข และจะเป็นผลดีแก่ประเทศชาติของเราเป็นส่วนรวมอย่างมาก สังคมจะอยู่เป็นสุขได้แค่ไหน เพียงไรนอกจากจะต้องอาศัยหลักกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายที่ดีแล้ว ผู้ใช้กฎหมายก็

จะต้องใช้กฎหมายในทางที่ถูกต้อง ฝ่ายที่อยู่ใต้การปกครองก็ต้องรู้จักสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายด้วย ถ้าเป็นแบบนี้สังคมก็มีความสุข ซึ่งจะแก้ไขได้ทางเดียว คือ ทุกคนควรจะต้องรู้กฎหมายและศึกษากฎหมาย ถึงไม่รู้อย่างนักกฎหมายก็ควรจะต้องรู้กฎหมายพอสมควร เพราะกฎหมายบังคับว่าประชาชนทุกคนจะปฏิเสธว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบไม่ได้ (อุกฤษ มงคลนาวิน, 2520) ซึ่งสอดคล้องกับวิชฌุ เครื่องาม (2526) ที่กล่าวถึงความสำคัญของวิชากฎหมายว่ากฎหมายเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนเราทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ โดยที่เราอาจรู้ตัว หรือไม่รู้ตัว วันหนึ่ง ๆ เราอาจเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายสิบเรื่อง เพียงแต่ว่าเมื่อเราไม่ได้ทำผิดก็เป็นเรื่องที่ผ่านมาผ่านไป แต่ถ้าพลาดพลั้งลงวันใด ก็ต้องเปิดกฎหมายวินิจฉัยกันไม่ว่าในฐานะที่เราเป็นเจ้าของทุกข์ หรือผู้ต้องหาก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจาก

1. กฎหมายเป็นกติกาของสังคม เราเป็นสมาชิกในสังคมชีวิตประจำวันทุกเรื่องของเราจึงต้องอยู่ภายใต้กติกานั้นจะทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นไม่ได้
2. กฎหมายกำหนดสิทธิให้เราใช้อำนาจ หรือให้ความคุ้มครองเราในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันอย่างราบรื่น สะดวกปลอดภัย ถ้าเราไม่สนใจกฎหมายก็เท่ากับว่า ไม่สนใจสิทธิของเราซึ่งอาจทำให้เราเสียเปรียบ
3. กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้เราทำหรืองดเว้นกระทำการบางอย่างทำให้เกิดภาระขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวันของเรา ถ้าเราไม่สนใจกฎหมายเราอาจทำผิดโดยไม่รู้ตัว หน้าที่ตามกฎหมายอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของเรา ทำให้ไม่อาจเป็นไปตามที่คาดหวัง
4. กฎหมายมีสภาพบังคับ หรือหนทางบังคับแก่ผู้ฝ่าฝืนเสมอ ถ้าไม่สนใจกฎหมายเราอาจกระทำผิดและต้องได้รับโทษ
5. ความไม่รู้กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิด ในชีวิตประจำวันของเราอาจไม่รู้อะไรก็ได้ แต่ถ้าไม่รู้กฎหมายแล้วทำผิดกฎหมายเข้า จะปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้ กฎหมายจึงมิใช่เพียงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเท่านั้น หาก

เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องรู้ ต้องเข้าใจตามควร ในฐานะพลเมืองดีของสังคมและ เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของตน

เนื่องจากกฎหมาย เป็นกฎเกณฑ์อย่างหนึ่งของสังคมที่ เกี่ยวข้องกับมนุษย์ อย่างแยกไม่ออก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้องรู้กฎหมาย กฎหมาย มีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้การเรียนรู้กฎหมายมีความ ลำบากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้คนเบื่อในการศึกษาเรียนรู้กฎหมาย แต่เมื่อไปทำผิด กฎหมาย เข้าจึงเห็นความสำคัญของการเรียนรู้กฎหมาย เพราะจะไปแก้ตัวว่าไม่รู้ กฎหมายไม่ได้ วิธีการเรียนรู้กฎหมายที่ดี คือ การเรียนรู้กฎหมายที่ละ เล็กละน้อย เริ่มต้นจากกฎหมายพื้นฐานที่ไม่ซับซ้อน สามารถเข้าใจง่ายเสียก่อน แล้วค่อยศึกษา เนื้อหากฎหมายที่มากขึ้นเรื่อย ๆ การศึกษากฎหมายจะก่อประโยชน์ให้แก่ผู้ศึกษาและ สังคม ดังนี้

1. ทำให้ผู้ศึกษารู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นไม่ล่วงละเมิดซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมสงบสุข
2. ทำให้เฉลียวฉลาด ทนคน ไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้อื่นได้ง่าย
3. ทำให้เป็นผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบไม่กระทำความผิดกฎหมาย
4. ทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือของผู้อื่น ทำอะไรมีเหตุผลมีหลักการ
5. ทำให้เจริญก้าวหน้าในชีวิต สามารถนำกฎหมายที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพอย่างกว้างขวาง
6. ทำให้เรียนรู้และเข้าใจวิชาอื่น ๆ ได้ดี เพราะกฎหมายเกี่ยวข้องกับวิชาอื่น ๆ เช่น รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น (สุธาบดี สัตตบุศย์, 2525)

เนื่องจากกฎหมายช่วยทำให้สังคมสงบเรียบร้อย ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และวางรากฐานสิทธิและเสรีภาพของสมาชิกในสังคม ดังนั้น

กฎหมายจึง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเราทุกคน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องรู้กฎหมาย การศึกษากฎหมายจะทำให้เป็นบุคคลที่สุ่มรอบคอบ ระมัดระวังตัวไม่กระทำผิดกฎหมาย ทำให้รู้จักสิทธิ และหน้าที่ของตนและผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมสงบสุข เนื่องจากกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่สมาชิกในสังคมจึง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

2. การจัดประเภทของกฎหมายเกี่ยวกับ เด็ก

ไชยศ เหมะรัชตะ (2530) ได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับ เด็กและเยาวชน และได้จัดแบ่งกฎหมายเกี่ยวกับ เด็กออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- 1) กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของเด็ก
- 2) กฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับ เด็ก
- 3) กฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพ เด็ก
- 4) กฎหมาย เกี่ยวกับการสวัสดิการของเด็ก
- 5) กฎหมาย เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนา เด็ก

ซึ่งกฎหมายแต่ละประเภทมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของเด็ก หมายถึงบรรดากฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของเด็ก เช่น กฎหมายครอบครัวว่าด้วยเรื่อง สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร , ความสามารถของเด็กในการทำนิติกรรม เป็นต้น
- 2) กฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเด็ก ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้
 - 2.1) กฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็ก เช่น การรับผิดทางอาญาของเด็ก ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้ว่า เด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปี กระทำความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ เป็นต้น

2.2) กฎหมายอาญาเกี่ยวกับการที่บุคคลกระทำความผิดต่อเด็ก เช่น การกระทำที่ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกเพิ่มโทษ เมื่อกระทำต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งได้แก่ การจับเด็กเรียกค่าไถ่ การข่มขืนเด็ก และการทอดทิ้งเด็ก เป็นต้น

2.3) กฎหมายเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขเด็กที่กระทำความผิด เช่น พระราชบัญญัติการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534

3) กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

3.1) กฎหมายป้องกันการกระทำที่เป็นภัยเกี่ยวกับเด็ก เช่น ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ.2515 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2522 ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 ว่าด้วยเรื่องการประพฤตินอสมควรแก่วัย และห้ามการกระทำที่เป็นภัยต่อเด็ก ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เด็กตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย

3.2) กฎหมายคุ้มครองการใช้แรงงานเด็ก ได้แก่ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 103 ข้อ 2 ว่าด้วยเรื่องการใช้แรงงานเด็ก อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เป็นต้น

3.3) กฎหมายเกี่ยวกับการจัดบริการครอบครัวทดแทน เช่น พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

3.4) กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานในกิจการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของเด็ก เช่น พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

4) กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการของเด็ก เป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อจัดให้เด็กได้รับความสะดวก สบาย ในการดำรงชีวิต เช่น พระราชกฤษฎีกา

เงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร พ.ศ. 2523

5) กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก เช่น พระราชบัญญัติ
ประถมศึกษา พ.ศ. 2523

จากกฎหมายเกี่ยวกับเด็กประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็น
เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็กที่พึงมีพึงได้ตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายบางเรื่องนั้น
เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กโดยตรงจึงเป็นเรื่องที่เด็กควรทราบ เพื่อที่จะได้ปกป้อง
สิทธิของตนและยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เช่น กฎหมายคุ้มครองแรงงาน
เด็ก ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ว่าด้วยเรื่องการประพฤติดนที่ไม่สมควรแก่วัย
 ฯลฯ

3. แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนกฎหมายในประเทศ

ลินจี หะวานนท์ (2525) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า วิชาสังคมศึกษา
ควรบรรจุความรู้ทั่วไปหรือกฎหมายพื้นฐานเกี่ยวกับตนเอง และผู้มีส่วนสัมพันธ์
ใกล้ชิดกับบุคคลในครอบครัว เพื่อน โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ รอบตัว
 เพราะประชาชนของประเทศส่วนใหญ่ คือ ชาวนบพ บุคคลจำพวกนี้เมื่อจบการ
ศึกษาภาคบังคับแล้วส่วนหนึ่งจะออกไปประกอบอาชีพมิได้ศึกษาต่อการศึกษาที่ต้องออกไป
เผชิญต่อปัญหาของโลกภายนอกในสภาพที่ตนเองไม่พร้อม เพราะความรู้น้อย ขาด
ประสบการณ์ จึงไม่อาจดำรงชีวิตด้วยความผาสุกได้ ตรงกันข้ามแม้มีความรู้
น้อยหากได้เรียนกฎหมายพื้นฐานไว้บ้าง เมื่อมีปัญหาในการดำเนินชีวิตก็พอที่จะคิด
แก้ปัญหาได้บ้าง ซึ่งลินจี หะวานนท์ ได้เสนอว่า หลักสูตรวิชากฎหมายทั่วไป
หรือกฎหมายพื้นฐานนั้น ควรเริ่มจากสิ่งใกล้ตัวไปหาสังคมภายนอกที่กว้างขวาง
ออกไป เช่น

- 1) การเรียนรู้พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรในเรื่อง การเกิด การตาย การแจ้งเกิด การย้ายทะเบียนบ้าน
- 2) ให้เรียนรู้พระราชบัญญัติการตั้งชื่อบุคคล ชื่อสกุล
- 3) ให้เรียนรู้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค เกี่ยวกับการซื้อขายที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก
- 4) ให้เรียนรู้พระราชบัญญัติการจราจรทางบก
- 5) ให้เรียนรู้พระราชบัญญัติประถมศึกษา
- 6) ให้เรียนรู้พระราชบัญญัติการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- 7) ให้เรียนรู้พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน
- 8) ให้เรียนรู้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ครอบครัว การซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่า กู้ยืม เช่าซื้อ
- 9) ให้เรียนรู้ประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความผิดต่อความมั่นคงของชาติ ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์ เป็นต้น
- 10) ให้เรียนรู้กฎหมายอื่น ๆ เช่น กฎหมายคุ้มครองแรงงาน พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ

แม้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน จะได้มีการบรรจุเนื้อหากฎหมายบางเรื่องไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากความไม่พร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ขาดความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดความเข้าใจในเนื้อหากิจกรรม ขาดแคลนอุปกรณ์และสื่อการสอน (เจริญเกียรติ ภูสกุล, 2531) จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนเนื้อหากฎหมายไม่บรรลุผลเท่าที่ควร และเนื่องจากการที่กฎหมายมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันอยู่เสมอ หากครูผู้สอนสอนโดยยึดเนื้อหาที่มีอยู่ในตำราเรียนโดยไม่ได้ติดตามการเปลี่ยนแปลง ก็จะทำให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ไม่ทันเหตุการณ์ เช่น ในหนังสือแบบเรียนเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

ได้กำหนดอายุขั้นต่ำของแรงงานเด็กไว้ไม่ต่ำกว่า 12 ปี แต่ในปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดอายุขั้นต่ำของแรงงานเด็กไว้ไม่ต่ำกว่า 13 ปี เป็นต้น

4. แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนกฎหมายในต่างประเทศ

พอล เอ ฟรอยน์ (Paul A. Freund, 1973) ได้เขียนเรื่อง " Law in the school: Goals and Method " สรุปความได้ว่า การศึกษากฎหมายในโรงเรียนต้องวางเป้าหมายให้แน่ชัด ซึ่งผู้เขียนเสนอไว้ 3 ประการ คือ

1. ต้องให้เหตุผลทางศีลธรรม เพราะกฎหมายเป็นผลของกฎทางศีลธรรม ซึ่งครูจะต้องชี้ให้เห็นโดยการอ้างเหตุผลสนับสนุน และต้องเรียนด้วยการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้รู้ถึงกฎเกณฑ์ มิใช่รู้เพียงถ้อยคำ
2. ต้องให้เห็นคุณค่าของกระบวนการทางกฎหมายในแง่ของวิชาการ และแง่ของความยุติธรรมและต้องทำความเข้าใจต่อกระบวนการทางกฎหมายและเห็นคุณค่าของกฎหมาย
3. เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดทางกฎหมาย ควรเน้นการเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์

นอกจากนี้ พอล เอ ฟรอยน์ ยังกล่าวแนะนำถึงวิธีการเรียนกฎหมายในโรงเรียนว่า ต้องจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ทางกฎหมายในการปฏิบัติจริง หรือการจำลองเหตุการณ์ หรือบทบาทที่สมมุติขึ้น การแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของนักเรียน รวมถึงการพิจารณาปัญหาที่เป็นรูปธรรม และใช้ข้อมูลที่มีอยู่จากประสบการณ์ของนักเรียน หรืออย่างน้อยก็จากการสังเกตสิ่งต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งการเรียนลักษณะนี้ นักเรียนต้องได้รับคำแนะนำ

ปรึกษาและช่วยเหลือจากนักกฎหมายและครู ตลอดจนนักจิตวิทยาด้วย และสิ่งที่สำคัญ คือ ครูจะต้องตั้งใจ เอาใจจริงต่อการทำงาน และสามารถสอนนักเรียนให้มองปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาได้

พอล เอ พรอยน์ ได้เสนอวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ของหลักสูตรการสอนกฎหมายไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักใช้สติปัญญา วิเคราะห์หาเหตุผลทางจริยธรรม คือ รู้จักตั้งคำถามว่า "ทำไม" ในขณะที่ศึกษา
2. หลักสูตรจะต้องช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงกระบวนการของกฎหมายอย่างแจ่มแจ้งว่ามีใช่ เป็น เพียงตัวบทที่เป็นลายลักษณ์อักษร เท่านั้น
3. หลักสูตรต้องมุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดที่เป็นรากฐานของตัวบทกฎหมายด้วย

นอกจากนี้ พอล เอ พรอยน์ ยังได้เสนอว่ารากฐานของการสอนกฎหมายทั้งมวลนั้นควรจะ เน้นที่การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมายของนักเรียน นั่นคือบทเรียนควรจะต้องเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง สิ่ง ที่ควรคำนึงถึงไม่ว่าจะใช้วิธีการใด ๆ ก็ คือ

1. บทเรียนจะต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
2. วิธีการวิเคราะห์ทางจริยธรรม ว่าค่านิยมใด (ความซื่อสัตย์หรือ การไม่ทำร้ายผู้อื่น) เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพิจารณาปัญหานั้น ๆ จะต้องมีความชัดเจน
3. ในการศึกษาชั้นนั้นจะต้องไม่ละเลยที่จะชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับข้อบกพร่อง ความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการทางกฎหมาย

แพทริก เจ พายโทรวิตโต (Patrick J. Pieprovito, 1976) เสนอว่าหัวใจสำคัญของหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมาย คือ แนวความคิดที่เป็นรากฐานของการวางหลักสูตรนั้นขึ้นมา แทนที่หลักสูตรจะเน้นให้นักเรียนเชื่อถือนยอมรับตัวบทกฎหมายที่วางไว้ หลักสูตรที่ดีควรจะได้รับ การออกแบบให้ผู้เรียนรู้จักใช้วิจยารณญาณพิจารณาถึงปัญหาทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ผู้เรียนควรจะ สามารถพิจารณาค่านิยมของตนเองและสังคมแล้วนำมาไตร่ตรองว่า อะไรคือสิ่งที่ควร จะยินยอมหรือห้ามปรามในแง่ของกฎหมาย เพื่อให้เหมาะสมกับวัยและสภาพ แวดล้อมในช่วงชีวิตของผู้เรียนเองมิใช่ให้ผู้เรียนยอมรับกฎเกณฑ์ที่วางไว้แต่ก่อน และอาจล้ำสมัยไปแล้วหาก เป็น เช่นนี้อาจส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อกฎหมาย

นอร์แมน กรอสส์ (Norman Gross, 1977) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนกฎหมายว่า ควรจะคำนึงถึงหลักใหญ่ ๆ 5 ประการ คือ

1. กฎหมายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ทุกคนมีความจำเป็นต้องทราบข้อกฎหมายไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง การศึกษากฎหมายจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ
2. การศึกษากฎหมายมุ่งเฉพาะการศึกษาตัวบทไม่ได้ หากต้องรวมถึงการสำรวจ การตีความตัวบท และการนำไปประยุกต์ใช้
3. ตัวบทกฎหมายนั้น จะสะท้อนให้เห็นค่านิยมและความสนใจของปัจเจกบุคคลและกลุ่มของสังคม
4. ส่วนหนึ่งของกฎหมายเป็นเรื่องที่ยังไม่ตกลงกันได้แน่ชัดว่า ในกรณีที่เกิดการพิพาทกันอย่างไรก็ตาม ข้อยุติที่ควรจะเป็นนั้นจะมีหลักเกณฑ์ เช่นไร การศึกษากฎหมายจึงรวมถึงการศึกษาเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามความจริงจากแหล่งต่าง ๆ เช่น คำพิพากษา
5. ผู้ศึกษากฎหมายควรเข้าใจว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่สร้างมาเพื่อรับใช้สังคม สร้างสังคมให้เป็นระเบียบมนุษย์อาจปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกฎหมายเพื่อ

ให้รับใช้วัตถุประสงค์นั้นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้ การศึกษากฎหมายจึงควรกระทำด้วยจิตใจที่สามารถวินิจฉัยผลดีผลร้ายของกฎหมายได้อย่างลึกซึ้ง มิใช่พิจารณาแต่ผิวเผินเท่านั้น

ที่ โทนี เกรแฮม และพอล ซี โคลน์ (P. Tony Graham and Paul C. Cline, 1981) ได้แนะนำวิธีการสอนกฎหมายแก่เด็กนักเรียนในชั้นประถมศึกษาไว้หลายวิธีด้วยกัน ทั้งสองยืนยันว่ามีเรื่องราวในชีวิตประจำวันของเด็ก ๆ หลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในแง่ใดแง่หนึ่ง การเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายของเด็ก ๆ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพหากผู้สอนสามารถเลือกสอนในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของเด็ก ๆ นอกจากนี้เขายังเสนอวิธีสอน ซึ่งจะช่วยให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น โดยจำแนกออกเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาล จนถึงระดับชั้นปีที่ 3 ระดับชั้นปีที่ 4 จนถึงระดับชั้นปีที่ 7 เช่นการเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ อภิปรายถึงความจำเป็นที่ต้องมีระเบียบของห้องเรียนและช่วยกันตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นเอง การพาเด็ก ๆ ไปเยี่ยมชมสถานีตำรวจ สำหรับเด็กระดับชั้นปีที่ 4 ถึง 7 เขาแนะนำให้มีการสอนกฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กฎหมายพิทักษ์ผู้บริโภค กิจกรรมการสอนที่น่าสนใจในชั้นนี้ได้แก่ การเล่นแสดงสถานการณ์ในศาล การเชิญบุคคลในวงการกฎหมายมาสอบถาม โดยกำหนดรายละเอียดเรื่องที่จะสอนไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ทุกคนเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า กฎหมาย เป็นวิชาที่มีความสำคัญสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของทุกคนการจัดหลักสูตรการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้กำหนดให้นักเรียนได้เรียนกฎหมายในทุกระดับชั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนกฎหมายดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็น

อย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดทางกฎหมายโดยเน้นการเรียนรู้แบบคิดวิเคราะห์ บทเรียนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับความจำเป็นของสังคมปัจจุบัน การสอนกฎหมายที่ดีจะต้องสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ทางกฎหมาย ในการปฏิบัติจริง หรือจำลองเหตุการณ์ หรือบทบาทสมมุติขึ้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยจะต้องให้ความรู้แก่ผู้เรียน สร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีเหตุผลรู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ตอนที่ 3 ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนตามแนวของโรเบิร์ต เอ็ม กายเย่

(Robert M. Gagne)

โรเบิร์ต เอ็ม กายเย่(1985) ได้จัดแบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 8 ประเภท ตั้งแต่การเรียนรู้แบบพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงการเรียนรู้แบบยากและซับซ้อนดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมาย หรือสัญญาณ (Signal Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่จะไม่ให้เกิดออกมาได้ (Internal Involuntary Behavior) การเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขตามแบบของพาฟลอฟ (The Pavlovian Conditioned Response) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก การเรียนรู้ประเภทนี้เป็นการเรียนรู้ที่คุ้นเคยและพบบ่อย เช่น แมวและสุนัขจะวิ่งเข้าไปในครัว เมื่อได้ยินเสียงจานข้าวของมันถูกวางบนพื้น
2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus Response Learning) เป็นการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่างจากชนิดแรกตรงที่ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของ

ตนเองได้ (Internal Voluntary Behavior) ผู้เรียนมีความตั้งใจและรู้ตัวในการที่จะเชื่อมโยงการตอบสนองที่เหมาะสมต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เมื่อทำได้ถูกต้องและเหมาะสมก็จะได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง(Reinforcement) การเรียนรู้ประเภทนี้ได้แก่ การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกของธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) และการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ (E.F.Skinner)

3. การเรียนรู้แบบลูกโซ่ (Chaining) เป็น

การเรียนรู้ในการประกอบกิจกรรมต่อเนื่องตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองตั้งแต่ 2 คู่ขึ้นไป เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว (Motor Skills) การเรียนรู้ประเภทนี้ กายเอนำมาจากทฤษฎีต่าง ๆ หลายทฤษฎีซึ่งรวมทั้งแนวความคิดของ บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) และ เอ็ดวิน อาร์ กัทธรี (Edwin R. Guthrie)

4. การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงด้วยภาษาถ้อยคำ (Verbal

Association) การเรียนรู้ที่คล้ายกับแบบที่ 3 แต่ต่างกันว่าสิ่งเร้าและการตอบสนองในแบบที่ 3 เป็นการใช้กลไกกลสัมผัส ส่วนแบบที่ 4 เป็นเรื่องของการใช้ภาษา (Verbal) เน้นความสำคัญของภาวะภายในมากกว่าแบบที่ 3 เช่น การเชื่อมโยงชื่อของสิ่งของกับสิ่งของนั้น ๆ เป็นต้น

5. การเรียนรู้แบบจำแนกความแตกต่าง (Discrimination

Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นและแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้า เพื่อจะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นให้ถูกต้อง การเรียนรู้ประเภทนี้อาจจะต่อเนื่องมาจากการเรียนรู้ประเภทที่ 3 หรือประเภทที่ 4 ก็ได้ แนวความคิดนี้เกิดขึ้นจากผลงานวิจัยหลายชิ้น และมีพื้นฐานจากการศึกษากระบวนการแยกความแตกต่างของสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยใช้หลักการเสริมแรงตามแนวคิดของกิบสัน (E.J. Gibson) และงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ การเรียนรู้ชนิดนี้อาจจะมีเรื่องการจำการลิมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

6. การเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept Learning) เป็นการเรียนที่จะตอบสนองเหมือนกันต่อกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีความแตกต่างกัน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ถึงสิ่งที่คล้ายกันสามารถสรุปความเหมือนและแยกความแตกต่างของสิ่งเร้า เช่น เด็กที่เกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับโต๊ะ ก็ย่อมสามารถแยกโต๊ะออกจากสิ่งเร้าต่าง ๆ และสรุปความเหมือนของโต๊ะที่มีรูปร่างต่าง ๆ ได้ไม่ว่าจะเห็นโต๊ะรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม หรือรูปอื่น ๆ การที่เด็กจะเรียนรู้มโนทัศน์ได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การเชื่อมโยงทางภาษาของเด็กด้วย

7. การเรียนรู้กฎหรือหลักการ (Principle Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวมหรือเชื่อมโยงมโนทัศน์ตั้งแต่ 2 มโนทัศน์ขึ้นไปเข้าด้วยกัน และจากการที่สามารถตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นได้แล้ว จะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีที่คล้ายคลึงกัน เช่น เมื่อเกิดมโนคติเกี่ยวกับความยาวของเส้นตรงและเกิดมโนคติเกี่ยวกับความยาวความกว้างของรูปสี่เหลี่ยมก็สามารถตั้งเป็นกฎในการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม โดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างและความยาวได้

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยการคิด โดยการรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเรียนรู้ประเภทที่ 7 เข้าด้วยกัน และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ เช่น ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับกฎของการหาพื้นที่สามเหลี่ยม และการหาพื้นที่สี่เหลี่ยมผืนผ้า ก็จะสามารถหาพื้นที่ของสี่เหลี่ยมคางหมูหรือสี่เหลี่ยมใด ๆ ได้โดยอาศัยกฎเบื้องต้นดังกล่าวในการแก้ปัญหา

จากประเภทของการเรียนรู้ 8 ประเภทดังกล่าว กาเยได้ศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมเกี่ยวกับความสามารถทั้งหลายของคนเรา ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เราสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จ เขาได้นำความสามารถทั้งหลายที่มนุษย์

พืงมีมาบูรณาการและจำแนกประเภทของความสามารถใหม่ซึ่ง เรียกว่าสมรรถภาพของมนุษย์ (Human Capabilities) ที่สามารถจะเรียนรู้ได้ มีอยู่ 5 ประการคือ

1. ทักษะทางเชาวน์ปัญญา (Intellectual Skill) หมายถึงความสามารถในการใช้สมอง ใช้ความคิดในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่การเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่เป็นทักษะง่าย ๆ ไปสู่ทักษะที่ยากและสลับซับซ้อน การที่นักเรียนจะพัฒนาความสามารถทางเชาวน์ปัญญาได้ก็เกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล การเรียนรู้ทางด้านเชาวน์ปัญญาแบ่งออกได้ดังนี้

1.1 การเรียนรู้จากการจำแนก (Discrimination Learning) ได้แก่ ความสามารถในการจำแนกหรือเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ เช่น รูปทรง สีขนาด เป็นต้น

1.2 การเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept Learning) จัดเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ผู้สอนจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์และสามารถสรุปได้ด้วยตนเอง มโนทัศน์แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1.2.1 มโนทัศน์รูปธรรม (Concrete Concept) คือ ความสามารถในการจัดพวกสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นพวกเดียวกันได้ หรือระบุได้ว่าสิ่งใดจัดอยู่ในพวกใด ประเภทใด โดยคุณลักษณะที่มองเห็นได้ เช่น เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องรูปวงกลมไปแล้ว นักเรียนสามารถยกตัวอย่างสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นวงกลมได้

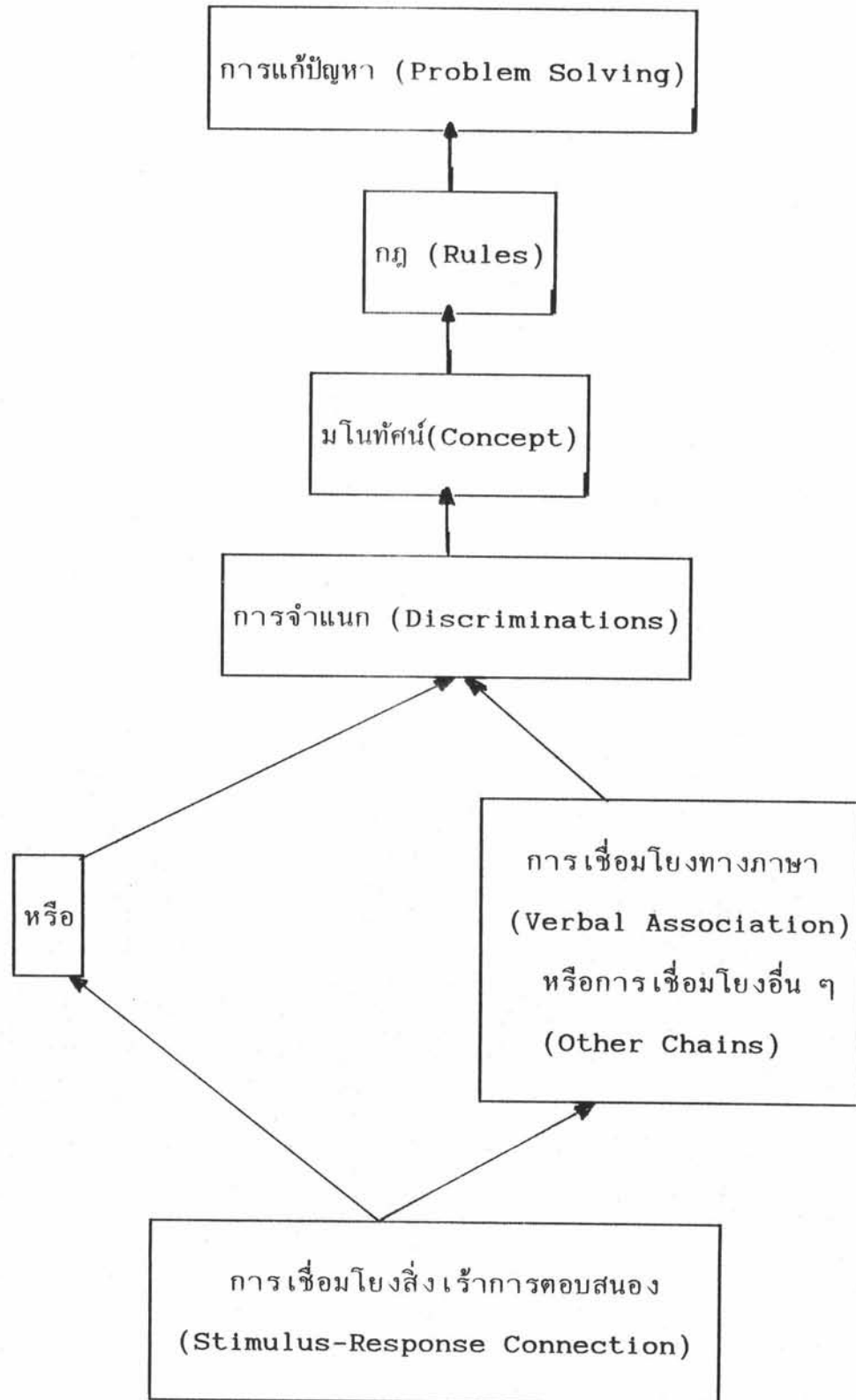
1.2.2 มโนทัศน์นิยาม (Defined Concept) เป็นความสามารถในการให้คำจำกัดความของสิ่งต่าง ๆ ได้ สามารถอธิบายองค์ประกอบต่าง ๆ ของคำนิยามนั้น ๆ ได้ด้วย เช่น นักเรียนสามารถให้คำนิยามของรูปสามเหลี่ยมได้ โดยบอกได้ว่าองค์ประกอบของสามเหลี่ยมมีอะไรบ้างและสัมพันธ์กันอย่างไร มโนทัศน์ชนิดนี้อาจจะเรียนรู้มาจากมโนทัศน์รูปธรรมก่อนก็ได้ แต่บางเรื่องก็ไม่สามารถแสดงออกมาโดยรูปธรรมได้เช่น คำว่า ญาติพี่น้อง ลูก อา เป็นต้น คำเหล่านี้จะถูกกำหนดขึ้นก่อนและคนจะเกิดการเรียนรู้เมื่อทราบความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลจึงจะเกิดความเข้าใจขึ้น

1.3 การเรียนรู้กฎ (Rule Learning) คือ ความสามารถในการเข้าใจกฎ หลักการ หรือเข้าใจถึงเหตุผล ความเกี่ยวข้องของสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยการแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างว่าเข้าใจ เช่น จำนวน 2 จำนวนที่เท่ากับจำนวนเดียวกัน จำนวนสองจำนวนนั้นย่อมเท่ากัน นักเรียนต้องแสดงได้ว่า a เท่ากับ b และ c เท่ากับ b แล้วทำให้เกิด a เท่ากับ c หรือนักเรียนสามารถสาธิตการใช้กฎการหาพื้นที่ของรูปสามเหลี่ยมได้โดยการแสดงเป็นตัวเลขออกมาให้เห็น เรื่องการสอนกฎนี้ครูจะต้องพยายามหากลวิธีในการสอนและจะต้องคำนึงถึงระดับขั้นในการเรียนรู้จนกระทั่งนักเรียนสามารถ เกิดมโนทัศน์ที่จะกำหนดในรูปของนิยาม

1.4 การแก้ปัญหา (Problem Solving) คือ ความสามารถที่จะนำหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เรียนรู้มาแล้วไปใช้แก้ปัญหา ซึ่งนักเรียนจะต้องเข้าใจลำดับขั้นตอนของการแก้ปัญหานั้น ไม่ว่าจะปัญหาจะเป็นในลักษณะคำพูด รูปร่าง หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่ง que เรียนรู้มาแล้วจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ครูจะเป็นเพียงผู้ชี้แนะ และพยายามให้นักเรียนมองเห็นรูปแบบของการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

จากการจำแนกสมรรถภาพของทักษะ เชาวนปัญญาออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามความยากง่ายหรือความซับซ้อนของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ (Learning Hierarchies) ทางทักษะเชาวนปัญญาโดยแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ของการเรียนรู้ ทักษะ เชาวนแก้ปัญหา

2. ยุทธศาสตร์การคิด (Cognitive Strategies) เมื่อนักเรียนได้เกิดการเรียนรู้จนเกิดทักษะ เชาวน์ปัญญาแล้ว นักเรียนก็จะสามารถจำกฎต่าง ๆ และนำมาใช้แก้ปัญหาได้ และก็อยากเรียนรู้ต่อไปด้วยตนเองซึ่งจัดเป็นทักษะ เชาวน์ปัญญาที่พิเศษออกไป คนบางคนเมื่อเรียนแล้วสามารถคิดต่อ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ แต่บางคนเรียนแล้วไม่รู้จักคิดเพิ่มเติม บุคคลที่สามารถคิดสิ่งต่าง ๆ ได้และมีวิธีการแปลก ๆ นับว่าเป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ในการคิด ในการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และสะสมทักษะทาง เชาวน์ปัญญากับสมรรถภาพด้านอื่น ๆ นั้น ผู้เรียนก็จะได้พัฒนากระบวนการภายในซึ่งควบคุมและสัมพันธ์กับการเรียน กล่าวคือ การเรียนรู้วิธีเรียน วิธีจำ วิธีคิดอย่างวิเคราะห์ วิธีคิดอย่างมีเหตุผล กระบวนการเหล่านี้ก็จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่สูงขึ้นและถ้าผู้ใดได้พัฒนากระบวนการเหล่านี้ อย่างสม่ำเสมอ ผู้นั้นก็จะเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะในการควบคุมและปรับกระบวนการภายในเรียกว่า ยุทธศาสตร์ในการคิด ได้แก่ สิ่งต่อไปนี้

2.1 การตั้งใจและการเลือกรับรู้ (Attending and Selective Perceiving) เป็นกระบวนการที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความตั้งใจซึ่งอาจจะได้แก่ วิธีการสอนของครู การใช้สื่อการสอน เป็นต้น นอกจากนี้ครูจะต้องรู้จักเน้นในเรื่องที่สำคัญในขณะที่สอนโดยทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมออาจเน้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ใส่กรอบ ใช้เพลง เกม เป็นต้น

2.2 การเก็บข้อมูลไว้ในระยะยาวนาน (Coding for Long Term Storage) เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใด จะต้องแยกความหมายของการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้นไว้เพื่อจะจำได้นาน ๆ ครูจะต้องหากลวิธีว่า ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะจำได้นานที่สุด อาจจะหากลวิธีต่าง ๆ เช่น สัมพันธ์เรื่องที่ต้องการจำกับสิ่งที่คุ้นเคย จัดลำดับหรือเรียงเป็นคู่ เป็นต้น

2.3 การนำข้อมูลเก่ากลับคืนมาใช้ (Retrieval) เมื่อนักเรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถแปลความออกมาได้ด้วยตนเองก็จะเกิดการจำข้อมูลนั้นได้ และเมื่อจะนำออกมาใช้ ก็สามารถนำออกมาแก้ปัญหาได้ทันที

2.4 การแก้ปัญหา (Problem Solving) ในเรื่องการทำให้เด็กเรียนเกิดยุทธศาสตร์ในการคิดนั้น ครูจะต้องเป็นผู้จัดสภาพการเรียนรู้ให้เหมาะสม ครูจะต้องเป็นฝ่ายเร้าและช่วยให้นักเรียนอยากคิดต่อไปเรื่อย ๆ ฝึกให้ตีปัญหาว่าปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับอะไร ต้องการแก้ปัญหายังไง โดยทำการวิเคราะห์แยกแยะแตกปัญหาใหญ่ให้เป็นปัญหาย่อย และต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้แนะมิใช่ผู้บอก

3. ข้อเท็จจริงที่แสดงออกทางวาจา (Verbal Information) หมายถึงความสามารถในการเรียนรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ มีความรู้ ความจำ บอกความหมายของภาษาหรือกล่าวเป็นถ้อยคำได้ และสามารถระลึกได้ เมื่อต้องการนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ การเรียนรู้ข้อเท็จแบ่งออกได้ดังนี้

3.1 การเรียนรู้ชื่อ คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ คำศัพท์ต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 การเรียนรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ (Facts) ที่เป็นประโยคหรือข้อความ เช่น ความสูงของภูเขา ความยาวของแม่น้ำ เป็นต้น

3.3 การเรียนรู้เรื่องราวหรือข้อความทั้งหมด คือสามารถเรียนรู้สาระสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ และสรุปเป็นข้อความที่ต่อเนื่องกันได้ เช่น เมื่ออ่านหนังสือบทใดบทหนึ่งแล้ว ก็สามารถเข้าใจสาระสำคัญ และสามารถอธิบายหรือขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกเมื่อได้รับการพัฒนาสมรรถภาพการเรียนรู้ข้อเท็จจริงแล้ว คือ นักเรียนสามารถบอก เล่า หรือจำเกี่ยวกับ คำข้อความ และเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่ได้รับถ่ายทอดมาได้ และสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ หรือแก้ปัญหาค้าง ๆ ไปได้ด้วย

4. ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor skills) เป็นทักษะที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางกาย เช่น การลากเส้น วาดรูป เป็นต้น ทักษะการเคลื่อนไหวนี้นอกจากจะเกิดการเคลื่อนไหวทางกายอันเป็นการทำงานของกล้ามเนื้อแล้วยังรวมถึงการเคลื่อนไหวทางสมองด้วย เพราะร่างกายจะเกิดพฤติกรรมได้ก็ต่อเมื่อเกิดการประสานงานที่ดีระหว่างกล้ามเนื้อและประสาท

5. เจตคติ (Attitude) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่มีอยู่ภายในของคนเราที่มีต่อบุคคลอื่น ต่อสิ่งของหรือต่อเหตุการณ์ เจตคติจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความรู้สึกนึกคิดของเรา การที่เจตคติเป็นสภาพภายใน เพราะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นไม่สามารถจะบอกได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติอย่างไรต่อสิ่งต่าง ๆ เจตคติไม่มีพฤติกรรมของตนเอง แต่เรารู้เจตคติได้จากพฤติกรรมที่บุคคลเลือกแสดงออกเท่านั้น เราจึงวัดเจตคติได้จากการสังเกตพฤติกรรมของมนุษย์ในช่วงเวลาหนึ่งๆ เท่านั้น

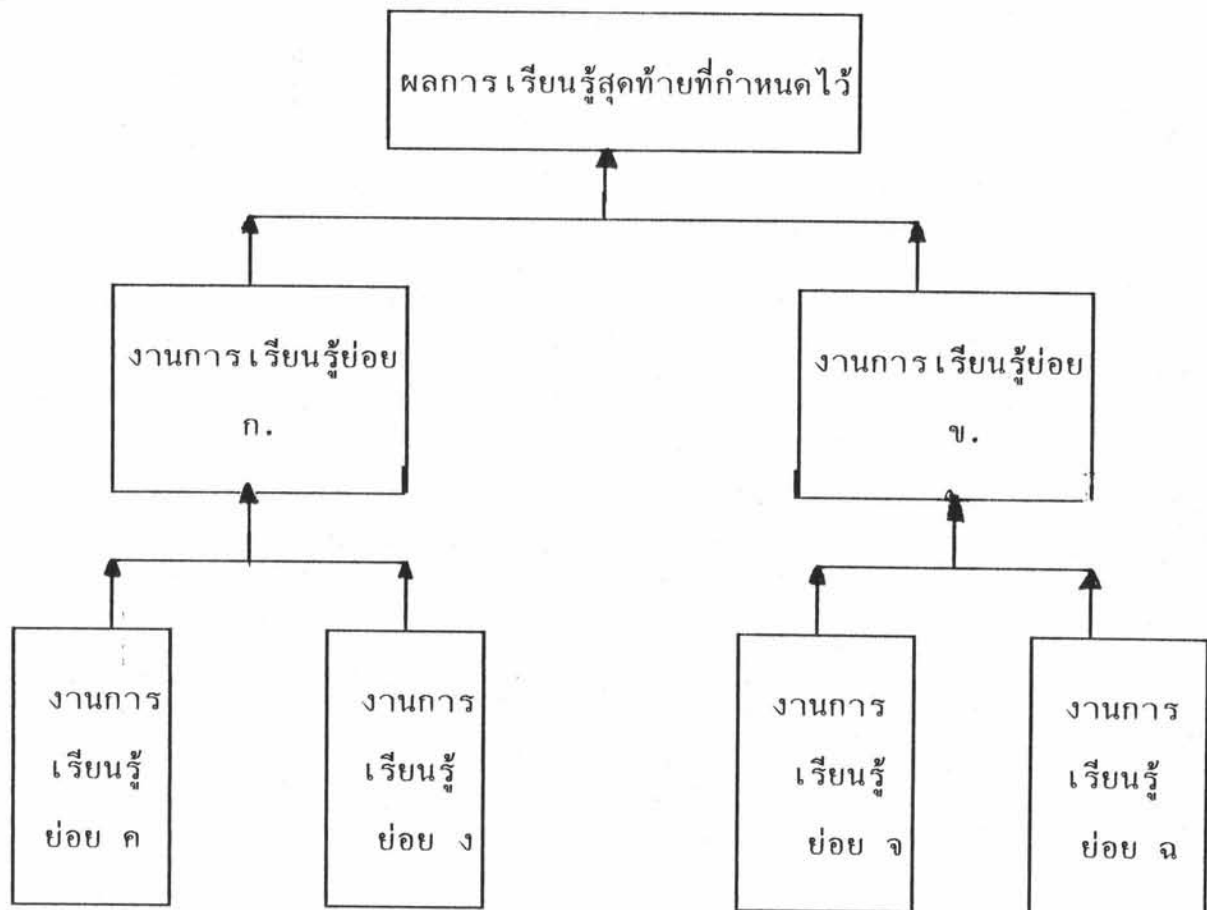
จากผลการเรียนรู้ของคนเราสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท หรือ 5 สมรรถภาพดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำความรู้เรื่องผลการเรียนรู้มาเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นจะต้องวิเคราะห์ว่า ผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเป็นสมรรถภาพประเภทใด และวิเคราะห์ว่าจะกำหนด/เขียนผลการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่าจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างไร จึงจะเหมาะสม เพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามสิ่งที่ต้องการได้ ซึ่งกาเบ้ได้กล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ไว้ในเรื่อง การวิเคราะห์เงื่อนไขการเรียนรู้ (Analyzing the Requirements for Learning) ว่าในการวางแผนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย สิ่งแรกที่ครูจะต้องทำคือ กำหนดผลการเรียนรู้ขั้นสุดท้ายที่ต้องการจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน โดยกำหนดในรูปของจุดประสงค์

เชิงพฤติกรรมแล้วจึงวิเคราะห์หาความรู้ ความสามารถพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องมีมาก่อน จึงจะปฏิบัติงานดังกล่าวในแต่ละความสามารถนั้น ๆ ได้ การวิเคราะห์งาน การเรียนรู้มี 2 ขั้นตอน คือ

(1) การวิเคราะห์งานในความสามารถแต่ละประเภท โดยเริ่มจากการกำหนดจุดประสงค์หลักเชิงพฤติกรรม แล้วจัดพฤติกรรมนี้ให้อยู่ในความสามารถทางด้านใดด้านหนึ่งที่กำหนดขึ้นมา แล้วนำพฤติกรรมนี้ไปวิเคราะห์เงื่อนไขการเรียนรู้ภายใน และเงื่อนไขการเรียนรู้ภายนอกตัวผู้เรียนต่อไป ดังตารางที่ 1 ซึ่งแสดงตัวอย่างการวิเคราะห์งานในความสามารถแต่ละด้าน ตารางที่ 1 ตัวอย่างแสดงประเภทของผลของการเรียนรู้ (Gagné, 1985)

งาน (Task)	ประเภทของผลของการเรียนรู้ (Category of Learning Outcome)
การอ่านจับใจความ เหตุการณ์ในหนังสือพิมพ์ รายวันได้อย่างถูกต้อง	ความสามารถด้านทักษะ เชาวนปัญญา ความสามารถประยุกต์กฎ เพื่อให้ เข้าใจ ความหมายของคำและภาษาที่ใช้
การหาความ เพลิด เพลินด้วยการดูกีฬาและ ละคร	ด้าน เจตคติ- การเลือกกระทำตามแบบ ของตนเอง เพื่อให้ได้รับความ เพลิด เพลิน ที่เหมาะสมกับตนเอง
การติดต่อสื่อสาร เกี่ยวกับข้อพึงระวังที่จำเป็น ในการติดตั้งใยแก้วที่หุ้มฉนวน	การแจ้งข้อมูลในลักษณะที่สามารถรักษา ความหมายสำคัญไว้ได้อย่างถูกต้อง
การวาง เข็มแผ่นเสียงลงร่อง เพื่อ เริ่ม เพลง ระวัง	ทักษะการเคลื่อนไหว การใช้ เครื่องยนต์ได้คล่องแคล่วและทัน เวลา
ริ เริ่ม เล่น เกม สิ่ง แวดล้อมระหว่างนั่งรถ เทียว กับครอบครัว	บุทศาสตร์การคิด-การแก้ปัญหาซึ่ง เกิดขึ้นในขณะนั้นโดยการคิดริ เริ่ม ขึ้นมาใหม่

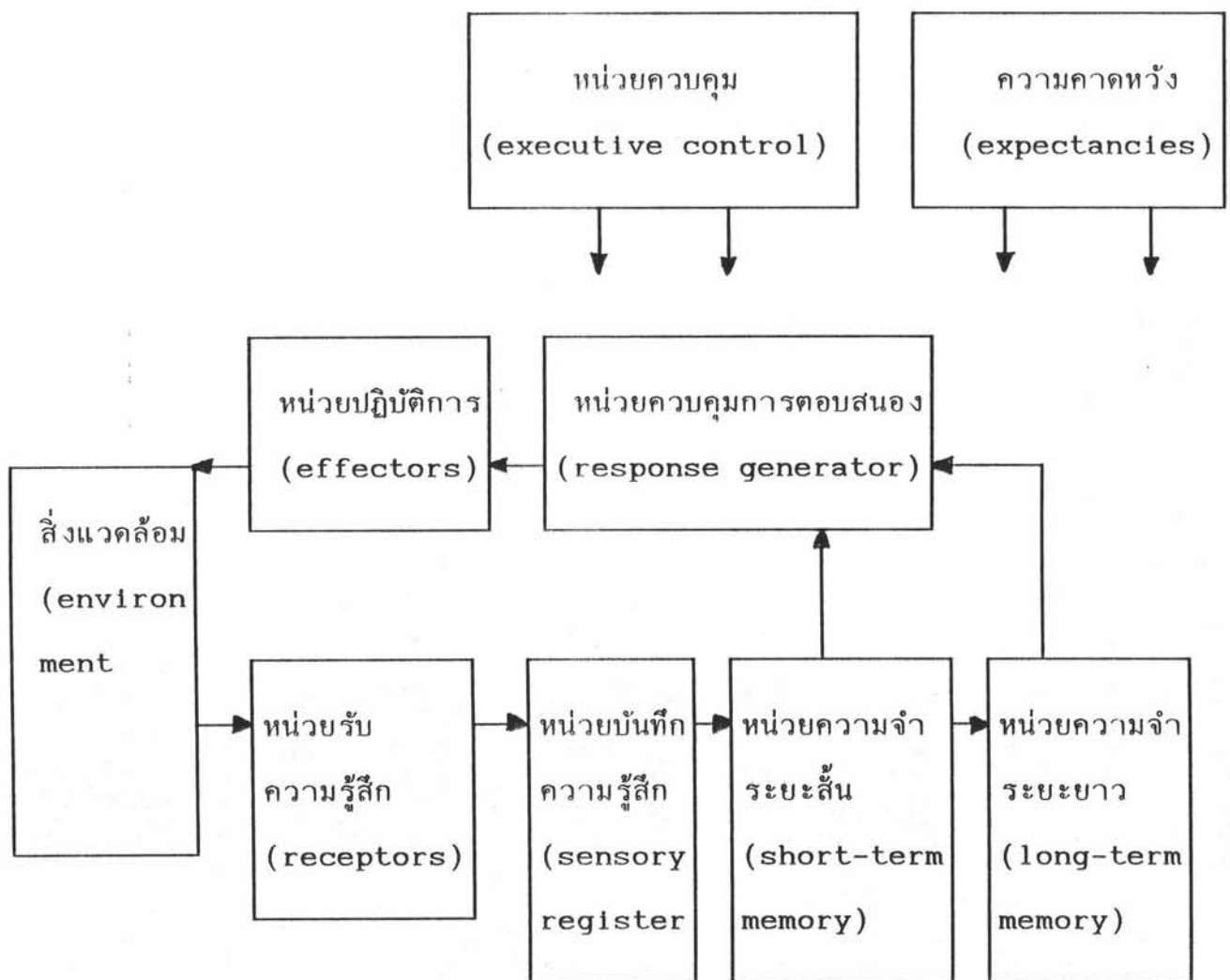
(2) การวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยที่จำเป็นของงานการเรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์หาเงื่อนไขการเรียนรู้ภายในเฉพาะอย่างของผู้เรียน ที่จะช่วยให้ระลึกได้ถึงสิ่งที่เรียนรู้มาแล้ว และสะสมไว้ในหน่วยความจำระยะยาว หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ก่อนที่ผู้เรียนจะเรียนรู้งานการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ นั้นจะต้องมีการตั้งคำถามก่อนว่า "ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้อะไรมาก่อน ถึงจะเรียนรู้ งานในความสามารถนั้น ๆ ได้" ดังนั้นจึงต้องมีการวิเคราะห์เพื่อที่จะหาความรู้ความสามารถต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนที่จะต้องมีไว้ก่อน จึงจะเรียนรู้ งานใหม่ได้อย่างมีความหมาย โดยวิเคราะห์ออกมาได้เป็นการเรียนรู้ย่อย ๆ แล้ว นำการเรียนรู้ย่อย ๆ เหล่านั้น มาจัดเรียงลำดับก่อน-หลัง ดังแผนภูมิที่ 2

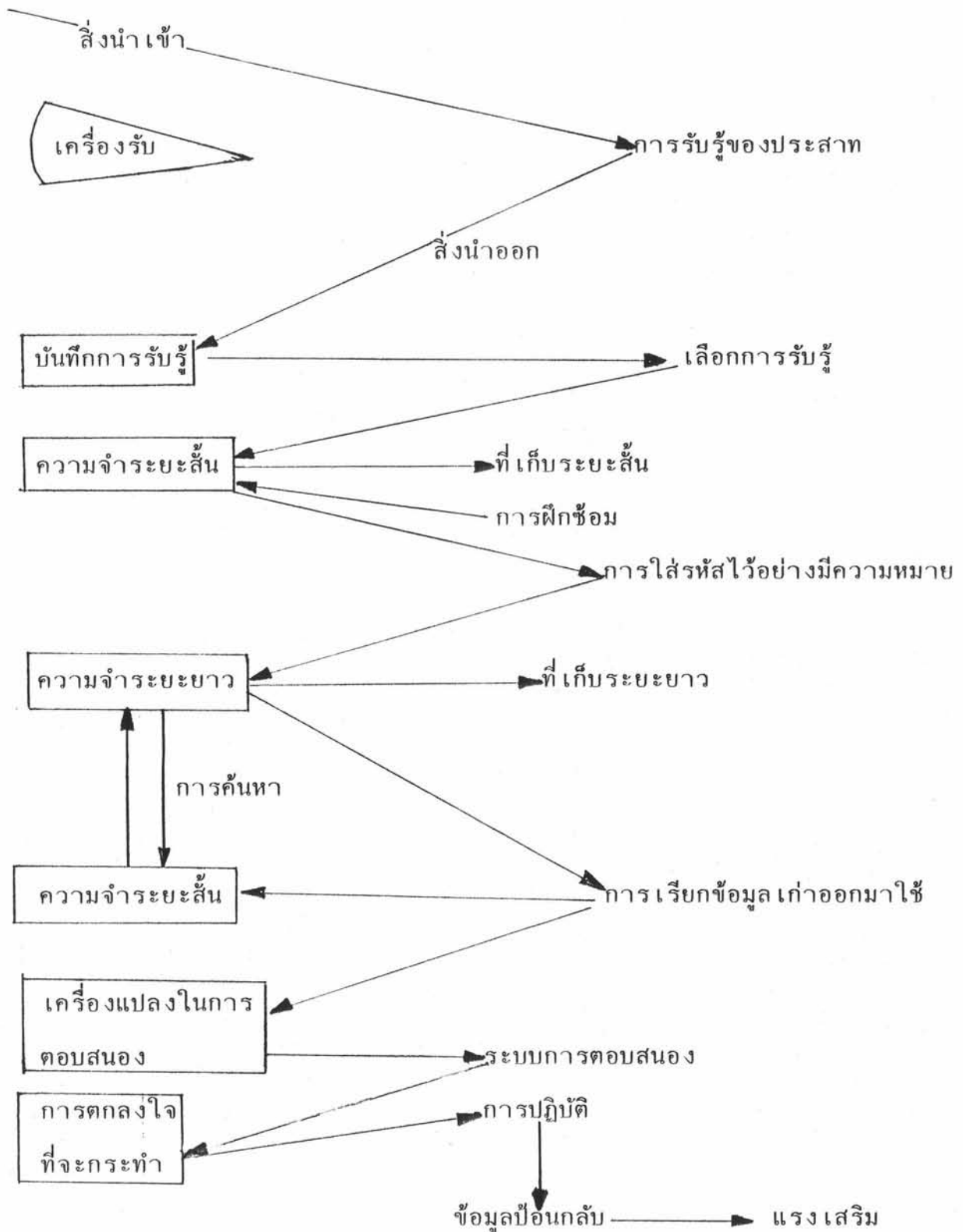
แผนภูมิที่ 2 แสดงลำดับขั้นก่อน-หลัง งานการเรียนรู้ย่อย

งานการ เรียนรู้หลักหรือสุดท้ายจะถูกกำหนดไว้ในรูปของจุดประสงค์เชิง-
พฤติกรรม ถัดลงมาจะเป็นงานการ เรียนรู้ย่อยที่จะต้องได้รับการ เรียนรู้ก่อน แล้ว
จึงจะ เรียนรู้งานการ เรียนรู้หลักหรือสุดท้ายได้ ดังนั้นผู้เรียนจึงต้อง เรียนรู้งาน
การ เรียนรู้ย่อย ก, ข ก่อน จึงจะสามารถ เรียนรู้งานการ เรียนรู้หลักและผู้เรียน
จะต้อง เรียนรู้งานการ เรียนรู้ ค, ง, จ, ฉ เสียก่อนจึงจะสามารถ เรียนรู้งาน
การ เรียนรู้ย่อย ก, ข

เหตุการณ์การสอนเพื่อสร้าง เสริมสมรรถภาพการ เรียนรู้ของมนุษย์
เมื่อกำหนดจุดประสงค์การ เรียนรู้แล้ววิเคราะห์ได้แล้วว่า ผลการ เรียนรู้หรือ
จุดประสงค์การ เรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเป็นสมรรถภาพใด ขึ้นต่อไปคือ การจัดการเรียน
การสอนให้บรรลุผลการ เรียนรู้นั้น ซึ่งกาเยได้ เสนอให้ใช้ เหตุการณ์การสอน 9
เหตุการณ์ในการวางแผนการสอนในครั้งหนึ่ง ๆ โดยถือว่า เหตุการณ์การสอน 9
เหตุการณ์เป็นการจัดสภาพภายนอก (สถานการณ์การสอน) ให้สอดคล้องกับสภาพ
ภายใน (กระบวนการเรียนรู้อในสมองของคน) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้อในสมอง
ของคนสามารถอธิบายโดยใช้ทฤษฎีรูปแบบกระบวนการจัดข้อมูล (Information-
Processing Model) ที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เกิดการ เรียนรู้ออย่างไร กระบวน
การ เรียนรู้อมีลำดับขั้นตอนอย่างไร (Gagne, 1985) ดังแสดงให้เห็นในแผนภูมิที่ 3
และแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 3 แสดงรูปแบบทฤษฎีการเรียนรู้โดยกระบวนการจัดข้อมูล

แผนภูมิที่ 4 แสดงกระบวนการเรียนรู้โดยมีสิ่งนำเข้าและสิ่งนำออกจากโครงสร้างของ
กระบวนการจัดข้อมูล

จากแผนภูมิที่ 3 และ 4 อธิบายได้ว่าสิ่งเร้าที่มาจากสิ่งแวดล้อม จะเข้ามากระตุ้นหน่วยรับความรู้สึก (Receptor) หน่วยนี้จะแปลงข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเร้าเหล่านั้นให้อยู่ในรูปกระแสประสาท แล้วจึงค่อยส่งต่อไปยังหน่วยบันทึกความรู้สึก (Sensory Register) ซึ่งการส่งข้อมูลไปยังหน่วยนี้จะใช้เวลาสั้น ๆ อย่างน้อยประมาณ 20 วินาทีในการส่งผ่าน โดยมีกระบวนการตั้งใจและกระบวนการเลือกรับรู้กลิ่นกรองเฉพาะข้อมูลที่ต้องการบางอย่างเท่านั้น จากหน่วยบันทึกความรู้สึก ข้อมูลจะถูกส่งต่อไปยังหน่วยความจำระยะสั้น (Short-term Memory) ในรูปของเสียงหรือภาพ ข้อมูลนี้บางครั้งจะถูกส่งไปยังหน่วยความจำระยะยาว (Long-term Memory) และถูกบันทึกโดยอาศัยกระบวนการบันทึกข้อมูล (Encoding) ทำให้ข้อมูลถูกเปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นสิ่งที่มีความหมายขึ้นมา สามารถนำไปใช้ในการอ้างอิงได้ มนุษย์สามารถจะระลึกถึงข้อมูลในหน่วยความจำระยะยาวได้หลังจากที่ได้รับสิ่งเร้าโดยใช้กระบวนการสืบค้น (Search Process) และกระบวนการย้อนระลึก (Retrieval process) และทำให้สิ่งที่ระลึกได้นั้นย้อนกลับมาบันทึกไว้ในหน่วยความจำระยะสั้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ที่เก็บบันทึกไว้นั้นได้ เช่น การนำมาใช้ในการบันทึกข้อมูลใหม่ หรือส่งต่อไปยังหน่วยควบคุมการตอบสนอง ทำให้แสดงการกระทำบางอย่างออกมาโดยอาศัยหน่วยปฏิบัติการ (Effector) เป็นผู้กระทำ เมื่อผู้เรียนทราบถึงผลของการกระทำนั้น ๆ ก็จะเป็นสิ่งที่สามารถยืนยัน หรือเปลี่ยนแปลงความรู้ การกระทำของตนเองได้ ซึ่งกระบวนการนี้สามารถเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า กระบวนการป้อนกลับ (Feedback) โดยมีกระบวนการควบคุม (Executive Control Processes) และความคาดหวัง (Expectancies) ควบคุมคุณภาพการเรียนรู้ กระบวนการควบคุมที่สำคัญได้แก่ การวางแผนการคิด (Cognitive Strategies) ซึ่งมีบทบาทต่อกระบวนการตั้งใจและการเลือกรับรู้โดยหน่วยความรู้สึกจะรับเข้าสู่หน่วยความจำระยะสั้น และถ้ามีความหมายก็จะเก็บเข้าสู่หน่วยความจำระยะยาว ส่วนความคาดหวังนั้นเป็นกระบวนการย่อย

ของกระบวนการควบคุม ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียน เพื่อช่วยให้มุ่งไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า

การนำความรู้จากสิ่งที่ค้นพบนี้มาสัมพันธ์กับการจัดสภาพการเรียนรู้การสอนในห้องเรียน โดยการพยายามจัดสภาพภายนอกให้สัมพันธ์กับกระบวนการเกิดการเรียนรู้จากสภาพภายใน เนื่องจากว่า ถ้าเราสามารถจัดสภาพนอกซึ่งในที่นี้เรียกว่า " เหตุการณ์การสอน " ให้สอดคล้องกับกระบวนการเกิดการเรียนรู้ภายในได้แล้ว ก็มีโอกาที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์การสอนกับกระบวนการเกิดการเรียนรู้ภายใน ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงเหตุการณ์การสอนที่สัมพันธ์กับกระบวนการเกิดการเรียนรู้ภายใน

กระบวนการเรียนรู้ภายใน	เหตุการณ์การสอน
การรับรู้สัญญาณ	1. สร้างความสนใจ
การกำหนดความคาดหวัง	2. แจ้งจุดประสงค์ของการเรียนให้ กับผู้เรียน
เรียกข้อมูลเก่าออกมาจากหน่วยความจำ	3. ให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้พื้นฐานเดิม
เลือกการรับรู้	4. เสนอสิ่งเร้า กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้
การใส่รหัสอย่างมีความหมาย	5. ให้แนวทางในการเรียนรู้
การตอบสนอง	6. ให้นักเรียนปฏิบัติ
การเสริมแรง	7. การให้ข้อมูลป้อนกลับ
การเรียกข้อมูลเก่าและการเสริมแรง	8. ประเมินผลการปฏิบัติ
การเรียกข้อมูลเก่าและนำข้อมูลเก่าออกมาใช้ในสถานการณ์ใหม่	9. ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอน การเรียนรู้

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ได้มีการจัดสภาพภายนอก(สภาพการสอน) ให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการเกิดการ เรียนรู้ภายในของมนุษย์ ดังนั้นถ้าสามารถจัดการสอนโดยใช้ เหตุการณ์การสอนเหล่านี้ จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ในทุก ๆ สมรรถภาพ แต่การที่จะจัดการเรียนการสอนให้บรรลุสมรรถภาพที่ต่างกัันนั้นไม่สามารถใช้ เทคนิคการสอนอย่าง เดียวกันในแต่ละสมรรถภาพได้ ทั้งนี้ เนื่องจากแต่ละสมรรถภาพมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้นการสอนให้บรรลุเป้าหมายใน แต่ละสมรรถภาพจึงต้องใช้ เทคนิคการสอนที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดดังนี้ (Gagné, 1985)

(1) การทำให้นักเรียนตั้งใจ (Gaining Attention) เป็นการสร้างความสนใจหรือแรงจูงใจ คือ การทำให้นักเรียนเกิดความตั้งใจจดจ่อในบทเรียน ทั้งแรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งขั้วภายนอกตัวผู้เรียนและแรงจูงใจที่เกิดจากภายในตัวผู้เรียนเองด้วย กล่าวคือ ครูอาจใช้วิธีการพูดเร้า สนทนา ชักถาม ทายปัญหา หรือกระตุ้นโดยใช้สิ่งเร้าที่เป็นภาพหรือเสียงที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่สอนไม่ว่าจะเป็นการสอนให้เกิดสมรรถภาพใด การสร้างความสนใจไม่ต่างกันมากนัก

(2) แจ้งจุดประสงค์ของบทเรียน (Informing the Learners of the objectives) เมื่อผู้เรียนได้ทราบจุดประสงค์ของการสอน ทำให้นักเรียนคาดหวังได้ถูกต้องว่า เขาจะได้รับความรู้เรื่องอะไรในช่วงเวลาที่เรียนเป็นการใช้แรงจูงใจภายนอกที่ช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดีขึ้น สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้สามารถยืนยันได้โดยการให้ข้อมูลป้อนกลับ เมื่อการเรียนเสร็จสิ้นลง การแจ้งจุดประสงค์จะใช้เวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะเป็นขั้นต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิดกับเหตุการณ์การสอนที่ 1 เทคนิคของการแจ้งจุดประสงค์ในแต่ละสมรรถภาพจะแตกต่างกัน แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดง เทคนิคการแจ้งจุดประสงค์ในสมรรถภาพการเรียนรู้ที่ต่างกัน

ผลการเรียนรู้	เทคนิคการสอน
ทักษะ เชาวนปัญญา	สาธิตการประยุกต์ใช้มโนภาพ กฏ หรือกระบวนการ
ยุทธศาสตร์การคิด	บรรยายหรือสาธิตยุทธศาสตร์นั้น
ข้อเท็จจริง	บรรยายว่าผู้เรียนจะได้ทราบเกี่ยวกับสิ่งใด
เจตคติ	ผู้เรียนจะได้รับการแจ้งภายหลัง
ทักษะการเคลื่อนไหว	สาธิตการกระทำที่คาดหวัง

(3) ทบทวนประสบการณ์เดิม (Stimulating Recall of Prior Learning) เป็นการให้ผู้เรียนระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนมาแล้ว ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งใหม่ที่จะเรียน ประสบการณ์เดิมที่ต้องระลึกถึงในแต่ละสมรรถภาพมีความแตกต่างกันดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงประสบการณ์เดิมที่จำเป็นในแต่ละสมรรถภาพ

ผลการเรียนรู้	เทคนิคการสอน
ทักษะเชาวนปัญญา	ระลึกถึงกฎ มโนภาพที่ต้องรู้มาก่อน
ยุทธศาสตร์การคิด	ระลึกถึงกฎ มโนภาพที่ต้องรู้มาก่อน
ข้อเท็จจริง	ระลึกถึงความรู้ที่ได้รวบรวมไว้ดีแล้ว
เจตคติ	ระลึกถึงสถานการณ์และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนระลึกถึงตัวแบบและคุณลักษณะของตัวแบบ
ทักษะการเคลื่อนไหว	ระลึกถึงทักษะย่อยที่เหมาะสม

(4) เสนอสิ่งเร้า (Presenting the Stimulus Material)

เป็นเหตุการณ์ที่ 4 ในการสอน เป็นการเสนอสิ่งเร้าที่จำเป็นแก่ผู้เรียน อาจใช้
โสตทัศนูปกรณ์หรือสื่อการสอนใด ๆ ที่เหมาะสมเพื่อให้การเรียนรู้ใหม่
สนใจและชวนติดตาม การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในแต่ละสมรรถภาพ
จะมีลักษณะดังนี้ คือ

ตารางที่ 5 แสดงการเสนอสิ่งเร้าเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละสมรรถภาพ

ผลการเรียนรู้	เทคนิคการสอน
ทักษะ เชาวนปัญญา	วิเคราะห์จุดประสงค์และสัญลักษณ์ที่สำคัญ เพื่อให้เกิดมโนภาพหรือกฎ
ยุทธศาสตร์การคิด	บรรยายให้เห็นปัญหาและแสดงให้เห็นว่ามียุทธศาสตร์อะไรที่ทำให้สำเร็จได้
ข้อเท็จจริง เจตคติ	แสดงอุปกรณ์ที่เป็นสิ่งพิมพ์หรือการพูดคุยข้อความกับกลุ่มคน ตัวแบบบรรยายสิ่งที่เป็นพฤติกรรมที่เลือกปฏิบัติ
ทักษะการเคลื่อนไหว	แสดงสถานการณ์ที่เป็นจุดเริ่มต้นของทักษะ สาธิตให้เห็นส่วนย่อย ๆ

(5) ให้แนวทางในการเรียนรู้ (Providing Learning Guidance) ขั้นนี้เป็นการบอกแนวทาง หรือนำทางให้นักเรียนสามารถ ทำกิจกรรมด้วยตัวของเขาเอง เหตุการณ์การสอนนี้เป็นการทำให้สิ่งเร้ามีความหมายเท่าที่จะเป็นไปได้ ครูอาจแนะนำวิธีการทำกิจกรรม แนะนำแหล่งค้นคว้า การใช้คำถามเป็นการนำทางหรือให้แนวทางไปคิดเอง ครูบางคนมีแนวโน้มที่จะให้คำแนะนำแบบตรง ครูที่มีนิสัยชอบสอนมักจะมีแนวโน้มที่จะใช้กระบวนการนิรนัย (Deductive) เช่น การให้กฎ หรือนิยาม แล้วจึงให้ตัวอย่างตามมา หลังจากนั้นครูก็จะให้ปัญหาหรือสถานการณ์มาก ๆ แล้วให้นักเรียนบ่งชี้ว่าปัญหาไหนเป็นตัวอย่างที่ควรใช้กฎหรือนิยามนั้น ๆ หลังจากนั้นครูก็จะเปิดโอกาสให้นักเรียนยกตัวอย่างเอง ครูบางคนสอนแบบอุปนัย (Inductive)

ก็มักจะยกตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง ๆ นักเรียนก็ต้องจัดรวบรวมข้อมูลเหล่านั้น พยายามใช้การสังเกต เปรียบเทียบข้อมูล เพื่อคูลิ่งที่มีลักษณะร่วมกัน เป็นการค้นหา รูปแบบแล้วนำสิ่งที่ค้นพบนั้นมาสรุป เป็นนัยทั่วไป เหตุการณ์การสอนนี้เป็นเหตุการณ์ ที่ครูให้แนวทางการเรียนรู้แก่นักเรียนโดยวิธีการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับ สมรรถภาพแต่ละสมรรถภาพ แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงการให้แนวทางการเรียนรู้ในสมรรถภาพที่ต่างกัน

ผลการเรียนรู้	เทคนิคการสอน
ทักษะ เชาวนปัญญา ยุทธศาสตร์การคิด ข้อเท็จจริง	ให้ตัวอย่างของมโนภาพหรือกฎที่เป็นรูปธรรมหลาย ๆ ชนิด บรรยายให้ทราบถึงยุทธศาสตร์พร้อมทั้งยกตัวอย่าง วิเคราะห์ เนื้อหาให้ละเอียด โดยให้สัมพันธ์กับความรู้เดิม หรืออาจใช้จินตนาการ
เจตคติ	ตัวแบบบรรยายหรือสาธิตการกระทำตามด้วยให้ผู้สังเกต เห็นว่าตัวแบบได้รับแรงเสริม
ทักษะการเคลื่อนไหว	การฝึกปฏิบัติ

(6) ก่อให้เกิดพฤติกรรม (Eliciting the performance)

เป็นเหตุการณ์ที่สมรรถภาพใหม่จะสะสมไว้ในความจำระยะยาว ในขั้นนี้ผู้เรียนสาธิต ให้เห็นสมรรถภาพใหม่ที่ตนเกิดการเรียนรู้ซึ่งอาจจะใช้วิธีการพูด เขียน บอก การปฏิบัติให้ดู การอภิปราย เป็นต้น ซึ่งผลของพฤติกรรมนั้น เป็นพฤติกรรมที่ตรงกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนกล่าวคือ หลังจากทีครูได้ให้แนวในการเรียนรู้

แก่นักเรียนเพียงพอแล้ว นักเรียนก็พร้อมที่จะเข้าสู่จุดที่จะประสมประสานสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ขั้นตอนนี้ครูควรใช้การสังเกตหรือสอบถาม เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกว่า ได้ทราบอะไรบ้างและมากน้อยเพียงใด

(7) ให้ข้อมูลป้อนกลับ(Providing Feedback) เมื่อนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมแล้ว จะต้องมีการสื่อสารให้แก่นักเรียนทราบถึงความถูกต้องและระดับของความถูกต้องจากการปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้หลายทาง เช่น การพวงกวีระ การยิ้ม การดูผลงาน หรือดูการทำกิจกรรม แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบ เช่น บอกให้ทราบว่าทำดีแล้ว ถูกแล้ว ทำได้เสร็จเป็นที่พอใจแล้ว หรือการให้คำแนะนำให้คำชมเชย รวมทั้งการแสดงความรัก และยินดีในผลงานหรือการกระทำของนักเรียน

(8) ประเมินการปฏิบัติ (Assessing the Performance) คือการวัดและประเมินว่า พฤติกรรมหรือผลงานที่นักเรียนทำนั้นได้ผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนนั้นเพียงใด ครูจะต้องดำเนินการวัดโดยใช้เครื่องมือ หรือวิธีวัดผลการเรียนแบบต่าง ๆ เช่น ข้อสอบ แบบสังเกต การตรวจผลงาน แบบบันทึกหรือตรวจสอบพฤติกรรม เป็นต้น ซึ่งต้องวัดให้เห็นผลในแง่ปริมาณว่านักเรียนได้รับผลจากการเรียนมากน้อยเพียงใด

(9) ส่งเสริมความคงทนและถ่ายโอนการเรียนรู้ (Enhancing Retention and Transfer) เป็นการสรุปย่อ หรือทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาให้นักเรียนมีพฤติกรรม หรือการเรียนรู้ที่ฝังแน่นขึ้น และนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นกับปัญหาใหม่ เหตุการณ์การสอนนี้สามารถทำได้โดย การเพิ่มเวลาในการฝึกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลทำให้จำได้นานขึ้น ซึ่งใช้ได้ดีกับสมรรถภาพข้อเท็จจริง ทักษะเชาวนปัญญา และทักษะการเคลื่อนไหว กิจกรรมในเหตุการณ์การสอนนี้อาจเป็นการที่ครูสรุปเน้น การให้การบ้าน สรุปย่อ ให้ทำรายงาน หรือให้นักเรียนหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากความรู้ที่เรียนในชั้นเรียน

ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้มากที่สุดตามวัยและระดับความสามารถของผู้เรียนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักจิตวิทยา ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของกาเย พบว่า เป็นรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับหลักการทางจิตวิทยาหลายอย่างผสมผสานกัน เช่น ทฤษฎีการตื่นตัวหลักการเรียนเพื่อรอบรู้ การเรียนรู้ด้วยการกระทำ และการเสริมแรง เป็นต้น

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวคิดของกาเย ผู้วิจัยพบว่าม้งานวิจัยที่ศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อวิชาที่เรียน เช่น การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ เจตคติในวิชาที่เรียน ระหว่างวิธีการสอนตามแนวคิดของกาเยกับวิธีการสอนอื่น ๆ และการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ เหตุการณ์การสอนใดการสอนหนึ่ง เช่น การสร้างความสนใจ การแจ้งจุดประสงค์ การทบทวนประสบการณ์เดิม การให้ข้อมูลป้อนกลับ การประเมินผลการปฏิบัติ กับการสอนปกติที่ไม่ได้ใช้ เหตุการณ์การสอนนั้น ๆ งานวิจัยที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นงานวิจัยที่บางเรื่องนำ เหตุการณ์การสอนทั้ง 9 ประการมาใช้ แต่บางเรื่องหยิบยกเอาบาง เหตุการณ์มาทำการศึกษา จากการศึกษา งานวิจัยของวรวรรณ เหมชะญาติ (2535) วิไลพร วรจิตตานนท์ (2531) ชุนทอง ศรีประจง (2525) และงานวิจัยของนันทยา ฤทธิ์ทิพย์พันธ์ (2525)ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ เจตคติของนัก เรียนที่มีต่อวิชาที่เรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของกาเยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีเจตคติ

ต่อวิชาที่ เรียนสูงกว่าก่อนการทดลองและจากการศึกษางานวิจัยของแท้ วารีลำพึง เพลิน (2524) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง " การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องการสะท้อนแสงและการหักเหของแสง ระหว่างการสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของกาเย่ กับการสอนแบบสืบสอบ" ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์โดยการสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของกาเย่กับการสอนแบบสืบสอบ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ของ กลุ่มทดลองที่ใช้การสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของกาเย่ระหว่างก่อนและหลังการ ทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคำมัชฌิม เลขคณิตหลัง การทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระพันธ์ ส่องสว่าง (2524) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง"การ เปรียบ เทียบผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง "ความยาว พื้นที่และปริมาตร"โดยการสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของกาเย่ กับการสอนแบบบอกให้รู้ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" ผลการวิจัย พบว่าผลสัมฤทธิ์ ในการเรียนคณิตศาสตร์ โดยการสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของกาเย่ กับการสอน แบบบอกให้รู้ไม่แตกต่างกันในด้าน เจตคติพบว่า เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของกลุ่มที่ เรียนโดยการสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของกาเย่มี เจตคติก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ เปรียบ เทียบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ เหตุการณ์การสอนใด เหตุการณ์หนึ่งกับการสอนปกติ ที่ไม่ได้ใช้ เหตุการณ์การสนั้น ๆ จากการศึกษพบว่ามีการทำการวิจัยไว้ เป็นจำนวนมาก ทั้งในประ เทศและต่าง ประ เทศ ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์การสอน "การสร้าง ความสนใจ" นิคม ฉัยยากุล (2524) สนองชาติ เศรษฐศิริโรจน์ (2524) ได้ทำการวิจัยโดย ใช้สิ่งเร้าเพื่อสร้างความสนใจ แก่กลุ่มทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การสอน "การ
 แจ็งจุดประสงค์" บัญญัติ ชำนาญกิจ (2519) ประเสริฐ พงษ์นุรักษ์ (2521)
 ได้ทำการวิจัย เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ครูแจ็ง
 จุดประสงค์ของบทเรียนให้ทราบ กับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการแจ็งจุดประสงค์ให้ทราบ
 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน
 และจากการศึกษาวิจัยของ วีระ ก้อนแก้ว (2523) และมนตรี เมธาวิณีจ (2524)
 ซึ่งได้ทำการทดลอง เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ครู
 แจ็งจุดมุ่งหมายในการเรียนให้ทราบก่อนเรียน และกลุ่มควบคุมที่ไม่ทราบจุดมุ่งหมาย
 ในการเรียน พบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่ง
 สอดคล้องกับงานวิจัยของอัลเฟรด เบิร์ต เวบบ์ (Alfred Bert Webb, 1972)
 ที่ได้ทำการทดลอง เพื่อศึกษาผลของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและเกณฑ์การประเมิน
 ผลที่มีต่อชั้นเรียน ในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ในการ
 เรียน และเจตคติต่อเนื้อหาวิชา ผลการวิจัย พบว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
 มีผลในด้านดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ
 เดนนิส ลี เนลสัน (Dennis Lee Nelson, 1971) ที่พบว่า นักเรียนมีความ
 พอใจที่ทราบจุดประสงค์การเรียนรู้อันของบทเรียน และต้องการให้ครูบอกจุดประสงค์
 การเรียนรู้อันของบทเรียนในวิชาอื่น ๆ สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับเหตุการณ์การสอน
 "การทบทวนประสบการณ์เดิม" จากการศึกษาวิจัยของ ยงยุทธ ырรยงเมธ
 (2526) น้าทิพย์ มากชู (2526) และแสงศิริ ศิริมงคล (2529) ได้ทำการทดลอง
 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาต่าง ๆ โดยกลุ่มทดลองมีการทบทวน
 ประสบการณ์เดิม ส่วนกลุ่มควบคุมไม่มีการทบทวนประสบการณ์เดิม ผลการวิจัยพบว่า
 กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสอนที่ให้ความสำคัญกับ
 เหตุการณ์การสอนไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์การสอนใด เมื่อเปรียบเทียบกับการสอนที่

ละเลยไม่ให้ความสนใจกับ เหตุการณ์การสอนนั้น ๆ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ให้ความสำคัญกับ เหตุการณ์การสอนจะสูงกว่าปกติ หรือบางครั้งพบว่า ผลการสอนที่ให้ความสำคัญกับ เหตุการณ์การสอนกับการสอนปกติจะไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของคะแนนแล้วปรากฏว่าส่วนใหญ่คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองจะสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ถ้าหากการทดลองนั้นมีการวัด เจตคติต่อวิชาที่เรียนจะพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้ เหตุการณ์การสอนภายหลังการทดลองนักเรียนจะมี เจตคติต่อวิชาที่ เรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง